

Kovács László

BOKORTÖRTÉNET

II. rész

5.2. Hajós

Ezután következett egy *újabb botrány*, a kollaboráns egyházi vezetők leleplezése (Hajós). Ezt a bűnt én követtem el.

A *Bokorral* való megismerkedésem a Tisztviselőtelepen, a Rezső téren történt. *Dombi Ferenc*, majd *Bulányi György* titkos lelkigyakorlata után megismertem azt a szeretetközpontú teológiát, amelyben nincs ellentmondás, és azt az életvitelt, amely valóban jézusinak mondható. Mindez olyan felszabadítóan hatott rám, hogy Bulányi lelkigyakorlata után meghirdettem a szószékről, miben is áll a kereszténység.

Másnap beidéztek *Lékaihoz*, ugyanis kollégám (aki szintén piarista volt) utánunk leskelődve felismerte Bulányit, és feljelentett. Lékai többször hívatott, arra hivatkozva, hogy másképp misézem, mint az előírás, hogy bírálom a hierarchiát, hogy bajom van a szentségekkel stb. Minden alkalommal elmondtam neki, hogy az egyház megújulását akarjuk, a tiszta evangéliumot. Jézus szavait idéztem, mire ő kiabált velem, mondván: „Jó, Jézus azt mondta, de a katolikus egyháznak ez a tanítása.” Azt is mondta, hogy „ha magukra hallgatok, akkor bezárják a templomokat”. Nem is kell mondanom, hogy egy világ omlott össze bennem, hogy ez az ember Magyarország első papja, és nekem ennek az embernek kell engedelmeskednem!?

A pohár akkor telt be, amikor 1981 nyarán meghívtak Hajósa, *ifjúsági búcsúra*. Előző nap megérkezve a plébános elmondta, hogy hívatta őt az érsek (Ijjas), mert az AEH telefonált neki, hogy én nem beszélhetek a búcsún. Kérte a plébánost, hogy oldjuk meg valahogy. A plébános javasolta, hogy majd ő beszél a misén, én pedig szóljak hozzá, és mondjam el, amit akarok. A kiscsoportvezetőknek tetszett a dolog, de rám bízta a dolgot. Éjjel átgondoltam mindent. Másnap a plébános hosszú beszédet mondott, majd hozzászólásra invitált.

Hozzászóltam. Így kezdődött: „Hányingerem van!” Ezután elmondtam, mi van a kulisszák mögött. Tiltakoztam, hogy az állami hatóság beleavatkozik az egyház belügyeibe. És tiltakoztam az ellen, hogy egyházunk felelős vezetői végrehajtó szervei lettek az ateista állam parancsainak, amelyeknek az a céljuk, hogy a vallás elpusztuljon. Elmondtam azt is, hogy Jézus nem kért engedélyt sem Pilátus helytartótól, sem Kaiás főpaptól, hogy beszélhessen az embereknek. „En is titeket kérdezlek, akarjátok-e, hogy elmondjam, amire készülnöm.” A több száz fiatal keze felemelkedett. Szünet után elmondtam a szegény Jézus, a szolga Jézus és a szelíd Jézus evangéliumát, és Merza József történetét, a katonaság megtagadását.

A búcsú következményei

Lékai egy héten belül meghozta *ítéletét*: fél évre felfüggesztett a papi tevékenységtől, kitiltott Budapest területéről, és Márianosztrára (a börtön melletti plébániára) internált. A sors fintora, hogy a „fegyőröm” az a plébános lett, aki évfolyamtársam volt a szemináriumban.

Az esetnek komolyabb következményei is lettek. Egy Bokor-tag Ausztriában beszámolt a *Kathpress-nek* az eseményről, a nyugati sajtó pedig egészen a tengerentúlig átvette a hírt. Nemcsak azt, hogy valaki nyilvánosan leleplezte a kollaboráló egyházi vezetőket, hanem ami sokkal fontosabb, hogy Magyarországon katolikusok tagadják meg a katonai szolgálatot az evangéliumra hivatkozva. Ezzel az erőszakmentesség kérdése is nyilvánosságra került.

A hazai következmény, hogy Lékai és társai összezavarodtak, és akaratlanul is a jézusi erőszakmentesség reklámozói

lettek. Ugyanis Lékai megszállottan mindenhol a katonaságról prédikált. Az *esztergomi bazilika* felszentelésének 125. évfordulóján botrányos beszédet mondott a magyar katonaszentekkel érvelve, és olyan ostoba megkülönböztetést téve, hogy más a „rendezett erő”, és más az „erőszak”. A rendezett erő jogos, sőt erkölcsileg kötelező is.

Lékai esztergomi beszédét pomázi káplánként prédikációban bírálta *Gromon András*, aki ugyanarra sorsra jutott, mint én. Fél év felfüggesztés és internálás.

Egy *kötetnyi levél* íródott a felfüggesztés elleni tiltakozás és Lékai esztergomi beszédének bírálata folytán. Megható és megrendítő volt az egységes fellépés, amellyel a Bokor tagjai felléptek az egyházi és állami erőszak ellen. Egyéni és közös tiltakozásokban fogalmazták meg az erőszakkal szemben a jézusi erőszakmentesség eszményét.

A felfüggesztés ellen Rómához fellebbeztünk, de nem kaptunk választ. Felfüggesztésünk fél év után megszűnt. Lékai a BBC-nek azt nyilatkozta, hogy a felfüggesztett papoknak vissza kell vonniuk tévedéseiket és bocsánatot kell kérniük, holott ő semmi ilyet nem kért tőlünk; mindkettőnk egy kis vidéki faluba helyeztek plébánosnak.

5.3. Nagymaros

A „bulányisták” felszámolására indított akciók tovább folytatódtak. Ezek közül néhány, amelyekben személyesen is érintett voltam.

A Dunakanyarban 1970 óta eleinte *Kismaroson*, majd a hely szűkössége miatt *Nagymaroson* évről évre tavasszal és ősszel ifjúsági találkozót szervezett a Regnum, s azokon mi is ott voltunk. 1980-ban a szervezők meghívták Lékait misézésre. Lékai azért fogadta el a meghívást, mert ki akarta igazítani azt a hibáját, hogy a pápa körlevelét, amely a közösségek mellett szól, azzal ellentétesen fordította magyarrá.

1981-ben csak azzal a feltétellel akart elmenni, ha a koncelebráló papok aláírnak egy nyilatkozatot, hogy elhatárolják magukat a bázisközösségek néhány irányelvétől. A papok ezt az aláírást megtagadták, így végül is elállt attól.

1982 tavaszán a rendezők az „egység” jegyében akarták megrendezni a találkozót, Bulányi és csoportjai részvételével. Lékai a mise előtt üzent Bulányinak és nekem, hogy nem óhajt velünk misézni. Későbbi sajtójelentés (Új Ember) szerint azért, mert Bulányi kivizsgálási ügye folyamatban van, velem pedig azért nem, mert felfüggesztésem megszűnt ugyan, de hosszú levélben kifejtettem neki, hogy Jézus szerint a pápának és püspököknek nem uralkodói, még csak nem is atyai tekintélyük van, hanem testvéri, és levelemben „László testvéremnek” szólítottam. A kizárási hír szétterjedt a résztvevők közt, és az egyik Bokor-tag az oltárnál bement a mikrofonba: „Bulányit és Kovács Lászlót nem engedik koncelebrálni. Aki ezzel nem ért egyet, jöjjön a plébániakertbe imádkozni.” Bulányi a kertben egy mozgássérült mellett maradt, mi kb. hatvanan a Duna-partra mentünk azzal, hogy nem mi hagytuk ott az oltárt, hanem minket taszítottak el az oltártól.

1983-ban Lékai áthelyezési kampányt indított, főleg azok ellen a papok ellen, akik a plébániájukon kisközösségi lelkigyakorlatokat tartottak. Külön-külön behívta a nagyoroszi, a nagysápi és az annavölgyi plébánost, akiknek a plébániáján rendszeresen volt lelkigyakorlat, és áthelyezéssel fenyegetőzött, ha megtartják a lelkigyakorlatokat. A lelkigyakorlatok tilalmának nem engedelmeskedő „három papok” (Tarnai Imre, Havasy Gyula, Kovács László) Rómához fellebbez-

tünk, azt kérdezve a Klérus Kongregációtól, hogy szabad-e lelki gyakorlat tartása miatt a püspököknek áthelyezéssel büntetni papjait? Válasz másfél év múlva érkezett: a püspököknek joga van munkaköri áthelyezésre. Újabb levél Rómába: a munkaköri áthelyezésre természetesen joga van a püspököknek, de lelki gyakorlat miatt büntetni szabad-e? Fél év múlva ugyanaz a válasz érkezett. A jogászok szerint ez azt jelenti: igazatok van, de Róma nem ítél el egy püspököt. Mivel a felbbezés halasztó hatályú volt, mindhárman helyünkön maradtunk (H. Gyula a haláláig, én a nyugdíjazásomig, T. Imre pedig a mai napig.)

Szeretném nagyon hangsúlyozni, hogy radikális fellépésünk és megfogalmazásaink nem a harag és szeretetlenség szavai voltak, amint számtalanszor el is mondtuk: „Érted haragszom, nem ellened!” Másrészt azért történt, mert püspökeinket testvéreinknek tekintettük, és úgy ítéltük meg, hogy szólunk kell az evangéliumi szöveg értelmében: „*Ha vétkezik ellened testvéred, menj, fedd meg őt négy szemközt... tanuk előtt... az egész közösség előtt...*” (Mt 18,15-17). Kiáltásunk és kiállásunk sajnos hiábavaló volt.

6. Dialógus

Térjünk vissza a katonaságmegtagadás miatt kirobbant legfőbb megtorlási akcióhoz.

1981 decemberében Lékai „dialógusra” rendelte be magához Bulányit, ami valójában „*egyházi törvényszék*”, vagyis *inkvizíciós tárgyalást* jelentett. Abban a helyzetben kézenfekvő volt számukra visszatérni a jól kitervelt eredeti ÁVH-s javaslatához, hogy az egész Bulányi-problémát morális síkról dogmatikai síkra kell terelni. A katonaságügyet nem kell fessegetni, hanem az eretnekség gyanújával kell eltenni az útból Bulányit és közösségeit.

A „dialóguson” Lékai és négy professzor vett részt (Gál Ferenc, Rózsa Huba, Vanyó László és negyediként a jegyző: Erdő Péter). Bulányi is négy közösségi taggal ment, de őket nem engedték be a tárgyalásra. Nyilvánvaló volt, hogy mi a bűnünk: nem kértünk engedélyt a kisközösségek építésére, és a katonai szolgálat megtagadására neveltük tagjainkat. Az is nyilvánvaló volt, hogy a professzorok Lékai, illetve az ÁEH szándékai szerint fognak ítélni.

Bulányi nem válaszolt a kérdésekre, mondván, ő nem fog kapásból válaszolni olyan emberek kérdéseire, akik éjjel-nappal dogmatikával foglalkoznak. Ő maga ugyanis életéből tíz évet börtönben töltött, majd tíz évig szállítómunkásként dolgozott. Engedélyezték, hogy írásban válaszoljon. Egy hónap múlva kiderült, hogy azokról a témákról nem lehet vitatkozni, mert a bíboros és a professzorok képviselik egyház hivatalos tanítását.

Pár hónap múlva Lékai egy írást küldött Bulányinak, amelyben a professzorok megállapították, hogy Bulányi mit tanít, és felszólították, hogy *vonja vissza* azokat. Bulányi azt válaszolta, hogy abból, amit a professzorok állítanak, ő semmit sem tanít, ezért azokból semmit sem vonhat vissza. A választ nem fogadták el.

Nem sokkal később a sajtóban közzétették (1982. június), hogy milyen téves teológiai tanai vannak Bulányinak, és ezeket felszólításra sem hajlandó visszavonni, ezért tanait felterjesztik Rómába, a *Hittani Kongregáció* elé. Addig is megvonják tőle a nyilvános papi működés jogát, és felszólítják az egész magyar katolikus papságot és társadalmat arra, hogy vele és a hozzá tartozókkal semmiféle kapcsolatba ne lépjenek. Ezt minden püspök közzétette a saját egyházmegyéjében.

Ezzel megkezdődött a *pingpongzás*. A magyar hierarchia Rómához utalta a kínos ügyet, és Casaroli keleti politikájának megfelelően el is érte, hogy 1984-ben *Casaroli* levelet írt a Püspöki Karnak, s ezt rögtön meg is jelentették az újságokban; ez a levél felszólította „Bulányi atyát és közösségét”, hogy engedelmeskedjen. De azt nem közölte Casaroli, hogy miben kell engedelmeskednünk. Viszont a levél elég volt ahhoz, hogy eláztasson minket a magyar katolikusok, de az egész társadalom előtt is: mert ha Róma is így vélekedik rólunk, akkor tényleg baj lehet Bulányiakkal.

Hátra volt még az utolsó lépés, a Hittani Kongregáció válasza Bulányi írásairól. Később kiderült, hogy az *Egyházrend* című dolgozatot vizsgálták, amely Bulányi álmát változtatta föl egy olyan egyházzól, amely nem jogrend, hanem szeretetrend szerint épül fel.

1987 áprilisában, öt év után megjelent a katolikus sajtóban Ratzinger bíboros prefektus (a későbbi XVI. Benedek pápa) aláírásával egy levél, amelyben nem kevesebb olvasható, mint hogy Bulányi „*ügy, ahogy hangzik, veszélyes, téves és félreérthető*” nézeteket képvisel írásában. Ezzel teljessé vált az eláztatásunk.

Évek teltek el, közben meghalt Lékai (1986), és Paskai lett a prímás, összeomlott a kommunista diktatúra (1989), Bulányi-ügyben pedig semmi változás nem történt.

Tizenöt év után Bulányi levelet írt Ratzinger bíborosnak: „Hazámban 14 és fél esztendő után a gyilkosok is kérhetik büntetésük törlését.” Ennek hatására 1997 tavaszán a bíboros utasította a hazai püspöki kart Bulányi ügyének rendezésére. 1985-ben Ratzingernek a II. Vatikáni zsinat konstitúciójából készített 12 pontos szöveggyűjteményét Bulányi úgy írta alá, hogy hozzátett egy ugyancsak zsinati szöveget a lelkiismereti szabadságról. Ezt akkor Ratzinger nem fogadta el, mondván, hogy ezzel a mondattal relativizálja az összes előbbieket. 1997-ben azt kéri Bulányitól, hogy ne utolsó mondatként írja be a kiegészítést, hanem a pontok között, és akkor visszavonják az 1982-ben elrendelt korlátozó intézkedéseket. Bulányi erre újból aláírta a szöveget.

A Püspöki Konferencia sajtóközleményét (1997. szept. 10.) a hazai és külföldi sajtó úgy kürtölte szét, hogy az *egyház rehabilitálta Bulányit*. Valójában semmi sem állt helyre, mert a Bokor Bulányi halála után is, mind a mai napig megbélyegzett, perifériára szorított és gyanakvással fogadott közösség a katolikus egyházban. A kollaboránsok közül még sokan élnek, és a magyar hierarchia a mai napig sem vallotta be bűneit, és nem kért bocsánatot. A Történeti Hivaltól egyre-másra napvilágra kerülnek ügynök püspökök és papok nevei és együttműködésük dokumentumai.

Epilógus

Az ismertetés végén szeretném a magam szubjektív véleményét is elmondani. A mi történetünkben igazolva látom azt a tényt, hogy a hatalmi rendszerek mindig megtalálják egymást. *Nagy Konstantin* óta a hatalmi egyház előbb-utóbb mindig szövetkezett az államhatalommal, vagy legyőzte azt (pápaság-császárság), vagy legyőzötte (kommunizmus) kiszolgált a győztest.

Jézus követőjének lenni az Egyházban azzal a kockázattal jár, hogy adott esetben vagy fel kell adni a jézusi eszményeket, vagy vállalni kell a hatalmi büntetését: a „Trón” és az „Oltár” részéről is. Meggyőződésem, hogy érdemes inkább *Kaifás* (főpap) vagy *Pilátus* (helytartó) megtorló ítéletét választani, mert bár gögösnek, eretnekek és bűnösnek kiáltanak ki minket, közben szándékai ellenére a Hatalom is a mi jézusi eszményeink propagálója lesz.

Csak két dolgot említek. Az egyik: püspökök a rendszerváltás után szinte kötelezővé tették a papoknak, hogy a plébániákon *kisközösségeket* hozzanak létre, ami miatt azelőtt büntettek minket. A másik: fiataljaink katonai szolgálatmegtagadása is hozzájárult ahhoz, hogy 1988-ban már törvény biztosította a katonaság helyett a *polgári szolgálat* lehetőségét. És ezt az utóbbit érdekes módon állami sugallatra az a Paskai bíboros kérte az államtól (Grósz Károlytól), aki előtte az ellentétes sugallatokat teljesítette.

De hát a Bokor túlélte mindent, és túl is fog élni. Vagy ha nem a Bokor, akkor valami hasonló szerzet újra felüti a fejét a történelem folyamán, és továbbviszi Jézus radikális Üzenetét, a Szeretnek azt az evangéliumát, amely a vevés, az uralkodás és az erőszak világával szemben az adás, a szolgálat és az erőszakmentesség világát, az Isten Országát hirdeti és valószínű a jézusi Tizenkettő mintájára. Ezért: „*Ne félj, te kisedd nyájj! Mert úgy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja az Országot!*” (Lk 12,32)

(Vége)